

KIRKON SAAVUTETTAVUUSOHJELMA

Selkosuomeksi

Ohjelmatyön ohjausryhmässä toimineet 2010–2012

- Satakunnan maakuntajohtaja Pertti Rajala, ohjausryhmän puheenjohtaja
- Esteettömyysasiamies Harri Leivo, Invalidiliitto
- Johtaja Hannu Virtanen, Selkokeskus
- Erityisasiantuntija Sami Virtanen, Kuuloliitto
- Erityisasiantuntija Jari Heiskanen, Kuurojen Liitto
- Tiedonsaantijohtaja Teuvo Heikkonen, Näkövammaisten Keskusliitto
- Ylivahtimestari Kimmo Hällback, Mikkelin seurakuntayhtymä
- Johtava erityisdiakonian viranhaltija Liisa Hoikkanen, Tampereen seurakuntayhtymä
- Kirkkoherra Annakaisa Rantala, Orimattilan seurakunta
- Seurakuntapastori Hannele Juutinen, Kolari
- Kehitysvammaistyön pastori Margit Nyman, Ylöjärvi
- Hiippakuntadekaani Sakari Häkkinen, Kuopion hiippakunta
- Kuurojentyön työalasihteeri Riitta Kuusi
- Vammaistyön työalasihteeri Katri Suhonen, ohjausryhmän sihteeri 2010
- Vammaistyön vs. työalasihteeri Tiina Peippo, ohjausryhmän sihteeri 2011–2012

Kirkkohallituksen asiantuntijoina toimineet

- Työmarkkinalaitos: työmarkkina-asiamies Pauliina Hirsimäki
- Rakentaminen: yliarkkitehti Antti Pihkala
- Lakiasiat: kirkolliskokouksen pääsihteeri Katri Kuuskoski

Teksti selkosuomeksi

- Pertti Rajala

Ulkoasu ja kuvankäsittely

- Teemu Junkkaala/gstj.fi

Valokuvat

- Aarne Ormio

Sisällysluettelo

Johdanto 6

1. Ihminen kirkossa 8

- 1.1 Luotu 8
- 1.2 Pelastettu 9
- 1.3 Yhteyteen kutsuttu 10

2. Saavutettavuus kirkossa 12

2.1 Saavutettavuus 12

- 2.1.1 Osallisuus 12
- 2.1.2 Yhdenvertaisuus 13

2.2 Saavutettavuuden osa-alueet 14

- 2.2.1 Asenteellinen saavutettavuus 14
- 2.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys 15
- 2.2.3 Viestinnän saavutettavuus 17
- 2.2.4 Verkkosivujen saavutettavuus 23
- 2.2.5 Taloudellinen saavutettavuus 23
- 2.2.6 Päätöksenteon ja toiminnan suunnittelun saavutettavuus 24

3. Saavutettavuus osaksi seurakunnan arkea 26

3.1 Keinoja lisätä saavutettavuutta 26

- 3.1.1 Toiminnan suunnittelu ja tavoitteet 26
- 3.1.2 Koulutus 27
- 3.1.3 Voimavarat ja yhteistyö 28
- 3.1.4 Me-asetus 28

3.2 Toimenpide-esitykset seurakunnille 29

- 3.2.1 Saavutettavuusajattelu seurakunnassa 29
- 3.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys 30
- 3.2.3 Verkkoviestintä 31
- 3.2.4 Seurakunnan yhteistyötä paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa 31
- 3.2.5 Tasa-arvoinen työntekijöiden valinta 31
- 3.2.6 Seurakunnan toiminta 32

3.3 Toimenpide-esitykset hiippakunnille 33

- 3.3.1 Saavutettavuusajattelu hiippakunnan koulutuksessa 33
- 3.3.2 Saavutettavuusohjelmat seurakuntiin 33
- 3.3.3 Saavutettavuus piispantarkastuksen osana 33

3.4 Toimenpide-esitykset Kirkkohallitukselle 33

- 3.4.1 Saavutettavuusohjelman seuranta 33
- 3.4.2 Saavutettavuuskoulutus 34
- 3.4.3 Evl.-fi -sivuston selkosivujen, viittomakielisten sivujen ja sakasti.evl.fi -sivuston saavutettavuussivujen ylläpito ja kehittäminen 34
- 3.4.4 Saavutettavuus Kirkkohallituksen toiminnassa 34
- 3.4.5 Saavutettavuustunnustus seurakunnille 34

Lisätietoa saavutettavuudesta 36

Johdanto

Saavutettavuudella tarkoitetaan jokaisen mahdollisuutta osallistua tasa-arvoisesti yhteiseen toimintaan.

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä.

Saavutettavuus palvelee kaikkia. Kirkon ja seurakuntien toiminta on saavutettavaa, kun se palvelee erilaisia ihmisiä ja yleisöjä hyvin.

Tämä ohjelma käsittelee saavutettavuutta erityisesti vammaisten ja viittomakielisten ihmisten kannalta.

Samat periaatteet sopivat usein myös maahanmuuttajien ja ikääntyneiden ihmisten kohtaamiseen.

Tämä ohjelma on suunnattu kirkon työntekijöille, luottamushenkilöille ja seurakuntalaisille.

Kaikilla on oltava yhtä hyvät mahdollisuudet elää ja toimia yhteiskunnassa.

Tämä tavoite on kirjoitettu esimerkiksi Suomen vammaispoliittiseen ohjelmaan. Kirkko on osa yhteiskuntaa. Valtion lainsäädäntö ja sopimukset koskevat myös kirkkoa ja seurakuntia. Myös kirkossa ja seurakunnissa kaikkien ihmisten täytyy voida osallistua toimintaan. Siksi kirkon ja seurakuntien pitää poistaa liikkumisen, kommunikoinnin, ymmärtämisen, viestinnän, toiminnan ja asenteiden esteet.

Kirkon saavutettavuusohjelma perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen.

Se nousee evankeliumista eli kirkon sanomasta.

Vain kaikille avoin kirkko on uskottava Kristuksen kirkko.

Siksi kirkon täytyy tehdä jatkuvasti työtä, että saavutettavuus ja esteettömyys kirkossa paranevat.

1 Ihminen kirkossa

1.1 Luotu

Rippikoulussa nuoret ja opettajat
muovailevat savesta ihmisen.
Näin he osallistuvat luomistyöhön.
Upeat taideteokset jätetään kuivumaan.
Jotain kuitenkin puuttuu: elämä, henki.
Kuka pystyy puhaltamaan saveen elämää?
Vain Jumala.

Ihminen on Jumalasta lähtöisin.
Jumala loi ja luo ihmisen,
jokaisen ja kaikenlaiset.
Jumala puhalttaa ihmiseen elämän hengen.
Sen jälkeen ihminen on Ihminen.

Ihmisen elämä on Jumalan lahja.
Jokainen ihminen on ainutlaatuinen.
Jumalan silmissä kaikki ovat yhtä arvokkaita.
Jokaisella on lupa iloita olemassaolostaan
ja olla ylpeä itsestään.
Ihmisarvoa ei tarvitse ansaita.
Se tulee näkyväksi,
kun ihmistä kohdellaan oikein,
ihmisarvon mukaisesti.

Ihmiset on luotu elämään yhdessä.
Aito ihmisyyys toteutuu yhteydessä muihin.
Yhdessä, erilaisina, olemme Jumalan kuva.

1.2 Pelastettu

Erilaisuus ja vammat eivät ole syntiä,
mutta epätasa-arvoinen kohtelu
ja ihmisarvon kieltäminen ovat syntiä.

Usko on luottamusta Jumalaan.
Ihmisen on tärkeää löytää
Jumalan armahtavat kasvot.
Niiden kautta löytyy kokemus,
että jokainen meistä on Jumalan kuva.
Näin meillä jokaisella on myös
oma ainutlaatuinen ihmisarvomme.

Jokainen tarvitsee vapautusta synnistä.
Tämä tapahtuu armosta.
Synnit annetaan anteeksi
Jeesuksen Kristuksen takia.
Jeesus kohtasi erilaisia ihmisiä.
Hän piti niiden puolta, joita muut syrjivät.
Jeesus kärsi ja kuoli kaikkien
ihmisten puolesta.
Jeesuksen pelastustyö kehottaa meitä
tekemään kirkosta vielä saavutettavamman
ja yhdenvertaisemman.

1.3 Yhteyteen kutsuttu

Jumalan valtakunnassa toteutuu oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus. Jeesus antoi meille tehtäväksi rakastaa Jumalaa ja toisia ihmisiä.

Kasteessa tulemme Jumalan yhteyteen ja seurakunnan jäseniksi.

Ehtoollisella olemme kaikki yhdessä samassa pöydässä.

Jumalan sana on sama kaikille.

Se kutsuu meidät vuorovaikutukseen toistemme kanssa.

Se kutsuu meidät yhteiseen rukoukseen.

Pyhä Henki yhdistää kristityt.

Kristuksen kirkko on maailmanlaajuinen.

Sen osallisuuteen kutsutaan kaikkia.

Yhteys ulottuu myös niihin kristittyihin, jotka ovat jo päässeet perille taivaan kotiin.

2. Saavutettavuus kirkossa

2.1 Saavutettavuus

Kirkko on avoin kaikille ihmisille. Seurakunnan tulee toimia kaikessa niin, että ketään ei syrjitä. Seurakunta parantaa saavutettavuutta, kun se poistaa liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteitä. Kirkko ja seurakunnat ovat saavutettavia, kun jokainen voi toimia ja olla osallisena seurakunnassa.

2.1.1 Osallisuus

Osallisuus on sitä, että seurakunta toivottaa kaikki ihmiset tervetulleiksi. Osallisuus on sitä, että jokaisen ihmisen lahjat saadaan yhteiseen käyttöön.

Eri-ikäisten arvostaminen, erilaisuuden sietäminen ja hyväksyminen rakentavat osallisuutta. Tässä tarvitaan asenteiden muuttamista, esteiden poistamista, apuvälineitä ja toisten ihmisten apua.

2.1.2 Yhdenvertaisuus

Kristinuskon mukaan jokainen ihminen on yhtä arvokas. Tärkeintä kristinuskossa on elämän kunnioitus. Lähimmäisen rakkaus ja vastuu toisesta ihmisestä ovat perusta sille, että seurakunnassa kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia.

Yhdenvertainen kohtelu ei tarkoita sitä, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla. Se tarkoittaa sitä, että seurakunta luo edellytykset tasavertaiseen osallistumiseen. Esimerkiksi viittomakieliset voivat käyttää omaa äidinkieltään sielunhoidossa, virsien numerot sanotaan ääneen näkövammaisille ja jumalanpalveluksissa mukana on avustajia.

Työntekijöiden kohdalla yhdenvertainen kohtelu voi tarkoittaa työssä tarvittavia erityisjärjestelyjä. Yhdenvertaisuutta on se, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus työskennellä kirkossa koulutustaan vastaavissa tehtävissä ja saada siihen tarvittava tuki ja apuvälineet.

2.2 Saavutettavuuden osa-alueet

2.2.1 Asenteellinen saavutettavuus

Asenteellinen saavutettavuus tarkoittaa, että seurakuntalaiset ja työntekijät toimivat niin, että kaikki pääsevät mukaan seurakunnan yhteyteen ja voivat elää kristittyinä.

Asenteellinen saavutettavuus on kaikkein tärkeintä! Tahto toimia yhdessä voittaa monia esteitä.

On tärkeää tukea vammaisten ja viittomakielisten henkilöiden mahdollisuutta toimia itse ja ottaa vastuuta.

Monesti vammaisia henkilöitä on pidetty vain seurakunnan avun kohteina. Aito kokemus osallisuudesta syntyy, kun kaikki voivat itse osallistua toimintaan tasavertaisesti.

Saavutettavuus täytyy ottaa vakavasti. Tähän tarvitsemme asenteiden muutosta. Tämä koskee kaikkia työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja vapaaehtoisina toimivia seurakuntalaisia. Hyviä tapoja toimia täytyy luoda, kehittää ja noudattaa suunnitelmallisesti. Tavoitteena on, että tietotaito leviää työntekijältä ja työalalta toiselle.

Seurakuntien tulisi työllistää vammaisia henkilöitä ensisijaisesti tavanomaisen työhönottomenettelyn kautta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, seurakunta voi käyttää työllistämistä tukevia työhallinnon toimenpiteitä. Vammaisten henkilöiden työllistäminen on tärkeä tavoite, johon kirkon tulee sitoutua.

2.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys

Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön, kun se on kaikille käyttäjille toimiva ja turvallinen.

Esteetön ympäristö palvelee kaikkia, mutta on välttämätön monille ihmisille, esimerkiksi kävelytelinettä tai pyörätuolia käyttäville.

Esteettömyys vaatii hyvää suunnittelua. Esteetön rakentaminen ei lisää kustannuksia suunnitteluvaiheessa.

Esteettömyys alkaa jo saapumisesta ja pysäköinnistä.

Esteettömään rakennukseen on helppo päästä sisään. Sen ovet avautuvat kevyesti tai automaattisesti.

Sisällä on vaivatonta liikkua.

Kulkureitit on merkitty selkeästi.

Tukikaiteet lisäävät liikkumisen turvallisuutta.

Fyysiseen saavutettavuuteen kuuluu myös myös riittävä ja häikäisemätön valaistus. Esteetön näkyvyys, toimiva äänentoisto ja induktiosilmukka huonokuuloisille ovat esteettömyyden perusasioita.

Tiloissa tulee olla erikorkuisia, liikuteltavia tuoleja.

Suurennuslasin tai istuintyynyn tarjoaminen on hyvää palvelua.

Hautausmailla tulee olla levähdyspaikkoja kulkuväylien lähellä.

Erytistapauksissa esteettömän pysäköinnin tulisi olla mahdollista myös hautausmaiden sisäpuolella.

Esteettömyyskartoitus

Esteettömyyskartoitus antaa hyvän tiedon rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Kartoituksessa mietitään eri näkökulmista, onko alue tai kohde esteetön. Sen pohjalta voidaan tehdä toimenpide-ehdotuksia siitä, miten esteettömyyttä voidaan parantaa. Lisätietoja esteettömyyskartoituksesta saa esimerkiksi Invalidiliitosta.

Opasteet

Oikeisiin paikkoihin sijoitetut opasteet helpottavat liikkumista. Opasteissa tekstin tulee erottua hyvin taustasta ja niissä tulee käyttää havainnollisia tunnuskuvia eli symbolikuvia. Erilaisia symboleita löytyy esimerkiksi Helsinki kaikille -projektin symbolipankista.

Opasteissa on hyvä käyttää kohokirjaimia, kun kyse on lyhyestä tekstistä. Näin ei välttämättä tarvita erillistä pistekirjoitusta.

Avustajat, tulkit, oppaat

Monet seurakuntalaiset tarvitsevat avustajaa tai opasta, jotta he pääsevät liikkumaan seurakunnan tiloissa tai osallistumaan seurakunnan toimintaan. Esimerkiksi hisseissä ja esteettömässä WC-tilassa on oltava riittävästi tilaa myös avustajalle.

Viittomakielen tulkeille on varattava paikka, johon viittomakieliset henkilöt voivat nähdä helposti ja jossa on riittävä valaistus. Myös opaskoirien ja avustajakoirien on päästävä mukaan kirkon tiloihin ja tilaisuuksiin.

Monissa seurakunnissa on jumalanpalveluksessa palveluryhmä. Sen tehtäviin voisi liittyä myös se, että he ottavat ihmiset vastaan ulko-ovilla ja avustavat tarvittaessa tilaisuuksien aikana.

2.2.3 Viestinnän saavutettavuus

Viestintä on vuorovaikutusta. Hyvä vuorovaikutus on vastavuoroista, tasavertaista ja selkeää. Viestinnässä täytyy ottaa huomioon ihmisten erilaiset tavat kommunikoida. Siksi viestit täytyy välittää monella eri tavalla, esimerkiksi kuulon, näön, tuntoaistin ja kosketuksen avulla. Kaikille on iloa siitä, että viestinnässä käytetään monia aisteja.

Vuorovaikutukseen kuuluu puheen ja kirjoitetun tekstin lisäksi ei-kielellinen viestintä, kuten äänen voimakkuus, eleet, ilmeet ja kehon liikkeet.

On tärkeää, että osapuolet hakevat yhteistä kieltä eli sellaista kommunikaatiotapaa, jota molemmat ymmärtävät ja osaavat käyttää. Apukeinoja vuorovaikutukseen ovat muun muassa selkeäkielisyys, puhetta tukevat tai korvaavat kommunikaatiomenetelmät, erilaiset apuvälineet ja tulkin käyttäminen.

Viestinnässä saavutettavuus tarkoittaa erityisesti niiden ihmisten huomioimista, joille kielen ymmärtäminen on tavallista vaikeampaa.

Yleisesti ottaen on aina hyvä käyttää selkeää puhuttua tai kirjoitettua yleiskieltä. Tarvittaessa voi käyttää viittomakieltä, pistekirjoitusta, selkokieltä tai kuvasymboleja.

Verkkosivut täytyy suunnitella sellaisiksi, että niillä on helppo liikkua sivulta toiselle. Verkkosivujen tulee olla myös yhteensopivia erilaisten apuvälineiden kanssa.

Viittomakieli

Viittomakielet ovat puhuttujen kielten tapaan itsenäisiä kieliä. Eri maissa käytetään eri viittomakieliä. Suomessa on suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli.

Kädestä käteen viittomista eli taktiiliviittomista käyttävät kuurosokeat.

Kuuroille viittomakieli on äidinkieli. Viittomakielisille ihmisille on tärkeää saada käyttää äidinkieltään kaikessa vuorovaikutuksessa.

Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen muoto, ei siis itsenäinen kieli. Selkokieli on sisällöltään, sanastoltaan ja kielen rakenteelta helpompaa lukea ja ymmärtää kuin yleiskieli. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä.

Selkokieltä käytetään muun muassa kehitysvammaisten ja muistisairaiden henkilöiden kanssa.

Selkokielestä on usein hyötyä myös henkilöille, joille suomen kieli on vieras kieli.

Selkokielen käyttö tulee ottaa huomioon seurakunnan tilaisuuksissa. Monet uskonnolliset ilmaukset, kuten armo, lunastus, synty ja Pyhä Henki, ovat kirkon työntekijälle tuttuja, mutta selkokielen käyttäjälle usein outoja ja hämääriä. Esimerkit helpottavat käsitteiden ymmärtämistä.

Kirkossa tarvitaan seurakuntatyöhön ja rippikouluja varten selkokielistä aineistoja, esimerkiksi saarnoja, päivänavauksia ja hartauksia varten.

Selkokielineen messu palvelee monia käyttäjäryhmiä.

Olemuskieli eli kehollinen vuorovaikutus

Kehollisuus on olennainen osa kommunikointia, jos yhteistä kieltä ei ole. Olemuskieleen kuuluvat ilmeet, eleet, ääntelyt, toiminta ja tunteet. Ne kertovat viestin.

Olemuskielinen ymmärtäminen edellyttää aikaa, aitoutta sekä läsnäoloa.

Olemuskieltä voi käyttää esimerkiksi vaikeimmin kehitysvammaisten nuorten rippikoulussa.

Silloin kasteopetus on mahdollista kaikille.

Puhetta tukeva tai korvaava kommunikointi

On tärkeää käyttää puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia silloin, kun puheen tuottamisessa on ongelmia.

Esimerkiksi eleillä ja ilmeillä voi selventää viestiä.

Keskustelussa voi myös osoittaa esineitä ja kuvia, kirjoittaa sanoja tai piirtää.

Puhetta tukeviin ja korvaaviin menetelmiin kuuluvat muun muassa tuettu keskustelu, tukiviittomat, keholla kommunikointi ja kommunikointi tietokoneen avulla.

Kuvaviestintä

Puhetta tukeviin ja korvaaviin menetelmiin kuuluvat myös muun muassa esine- ja kuvaviestintä sekä blisskieli.

Blisskieli on kansainvälinen puhetta tukeva ja korvaava kommunikointikeino, jossa sanat korvataan piirrossymboleilla.

Kuvaviestinnässä voidaan käyttää symbolikuvia, liikkuvaa kuvaa, kuvasarjoja tai sarjakuvia. Niillä kerrotaan viesti henkilöille, jotka eivät ymmärrä puhuttua tai kirjoitettua kieltä.

Viitottu puhe

Viitottu puhe on erityisesti kuuroutuneiden ja huonokuuloisten käyttämä menetelmä.

Siinä huulilta lukemista eli huuliolukua tuetaan käyttämällä viittomia yhtä aikaa puheen kanssa.

Toisin sanoen viitotaan ja puhutaan yhtä aikaa.

Puhujan kasvojen näkeminen, riittävä, häikäisemätön valaistus ja esteetön näkyvyys auttavat kommunikoinnissa.

Kuvailutulkkaus

Kuvailutulkkaus auttaa samaan tietojen tilasta ja tilanteesta.

Se tarkoittaa jonkin kohteen tai tilan kuvailua, esimerkiksi rakennuksen kuvailua näkövammaiselle.

Kuvailutulkkausta voidaan käyttää myös tilaisuuksien, näytelmien ja messun välittämiseen sanoilla.

Pistekirjoitus

Pistekirjoitus on sokeiden tai vaikeasti heikkonäköisten ihmisten luku- ja kirjoitustaito.

Yhdessä käytettävät tekstit, esimerkiksi virsien ja laulujen sanat tulee olla saatavilla pistekirjoituksella.

Isokirjoitus

Näkövammaisista ihmisistä osa pystyy apuvälineiden avulla lukemaan painettua tekstiä.

Isokirjoituksella tarkoitetaan tekstiä, jossa kirjainkoko on suuri ja taitto selkeä.

Monet pystyvät lukemaan isokirjoitusta ilman apuvälineitä, vaikka näkökyky olisikin heikentynyt.

Monille lisävalo ja suurennuslasi ovat hyviä apuvälineitä.

Äänitteet ja sähköiset aineistot

Äänitteet ja sähköiset aineistot auttavat esimerkiksi näkövammaisia saamaan tiedon, jota he tarvitsevat.

Lisäksi on tärkeää, että verkkosivuja internetissä voi käyttää lukuohjelmilla.

Kirjoitustulkkaukset ja tekstitys

Kirjoitustulkkaukset tarkoittaa puheen samanaikaista tulkkaukset kirjoitetuksi tekstiksi näyttöruudulle tai valkokankaalle. Kirjoitustulkkaukset auttaa kuuroutuneita ja ihmisiä, joiden kuulo on alentunut.

Tekstitys tarkoittaa esimerkiksi kirkossa sitä, että saarna heijastetaan puheen kanssa samanaikaisesti tekstinä kirkon seinälle tai valkokankaalle. Raamatuntekstit ja saarna voivat olla saatavilla myös monisteena.

Tekstiviesti

Keskeisten asioiden, kuten aika ja paikka, varmistaminen tekstiviestillä helpottaa muistamista ja ymmärtämistä. Myös tapaamisajan sopiminen voidaan tehdä tekstiviestillä.

Induktiosilmukka ja äänentoisto

Induktiosilmukka on apuväline, joka siirtää äänen suoraan kuulolaitteeseen. Induktiosilmukka on useimmissa kirkoissa. Se vaatii mikrofonin käyttöä aina, kun puhutaan. Virastojen palvelutiskeille voidaan asentaa palvelupistesilmukka. Kannettava induktiosilmukka voidaan asentaa tiloihin, joissa sitä tarvitaan tilapäisesti.

Näkyvyys

Näköyhteys on välttämätön henkilölle, jonka kuulo on alentunut. Hänen pitää nähdä puhujan kasvot, jotta hän voi lukea huulilta. Siksi puhujan tulee säilyttää koko ajan katsekontakti kuulijoihin.

Joulun aikaan seurakunnan tilaisuuksissa luodaan tunnelmaa himmeällä valaistuksella. Kun käytetään tunnelmavalaitusta, valoa täytyy suunnata tarpeeksi niihin kohteisiin, jotka ovat tärkeitä tilaisuudessa. On hyvä, että kirkossa ja toimitiloissa on aina yksi, hyvin valaistu osa.

2.2.4 Verkkosivujen saavutettavuus

Seurakuntien verkkosivujen täytyy noudattaa saavutettavuudesta annettuja ohjeita. Sivujen tulee olla sellaisia, että ne aukeavat esimerkiksi näkövammaisten päätelaitteilla ja selaimilla.

Selkokielen periaatteiden mukaisia sivuja ymmärtävät useimmat ihmiset. Jos koko sivustoa ei voi tehdä selkokielliseksi, tärkeistä asioista, kuten yhteystiedoista ja tapahtumista, on hyvä tehdä selkokielliset sivut.

2.2.5 Taloudellinen saavutettavuus

Kirkon palvelut ovat yleensä taloudellisesti saavutettavia, koska ne ovat usein ilmaisia. Leiri- ja retkitoiminnan maksuista voi anoa vapautusta taloudellisista syistä. On oikein, että avustaja, opas, tulkki, ohjaaja tai tukihenkilö pääsee tilaisuuksiin ilmaiseksi sen henkilön mukana, jota he avustavat.

2.2.6 Päätöksenteon ja toiminnan suunnittelun saavutettavuus

Päätöksenteon saavutettavuus on sitä, että päätökseen voivat vaikuttaa kaikki ne, joita päätös koskee.

Siksi kaikkia seurakunnan jäseniä tulee kannustaa siihen, että he asettuvat ehdokkaiksi kirkollisissa vaaleissa.

On tärkeää, että esimerkiksi vammaiset tai viittomakieliset henkilöt ovat mukana kotiseurakunnan ja kirkon hallinnossa.

Kirkon päätöksenteko on julkista samalla tavalla kuin valtion ja kuntien hallinto. Päätökset ja niiden perustelut täytyy olla avoimesti kaikkien saatavilla. Seurakunnan kotisivuilla on mahdollista lukea kokousten pöytäkirjat ja seurakunnan toimintasuunnitelma.

Seurakuntien luottamushenkilöillä on suuri vastuu siinä, että saavutettavuus otetaan huomioon seurakunnan toiminnassa. Saavutettavuuden edistämisen tulee olla osa seurakunnan jokapäiväistä arkea.

3. Saavutettavuus osaksi seurakunnan arkea

3.1 Keinoja lisätä saavutettavuutta

3.1.1 Toiminnan suunnittelu ja tavoitteet

Seurakuntien toiminnan suunnitelmat vaikuttavat siihen, miten saavutettavuus siirtyy arjen työhön.

On tärkeää, että saavutettavuus ja toiminta sen lisäämiseksi kirjoitetaan seurakunnan toimintasuunnitelmaan. Seurakunnan toiminnan saavutettavuus paranee esimerkiksi, kun seurakunta tekee esteettömyyskartoituksen ja saavutettavuusohjelman.

Toiminta- ja taloussuunnitelmissa täytyy näkyä, miten saavutettavuuden näkökulmat on otettu huomioon seurakunnassa. Seurakunnat valitsevat kohdan tai kohdat, joissa saavutettavuutta viedään ensiksi eteenpäin. Luottamushenkilöt ovat tässä tärkeässä asemassa.

Saavutettavuus tarkoittaa sekä toiminnan suunnittelua että itse toimintaa. Saavutettavuuteen kuuluu myös esimerkiksi se, miten ja millaisia työntekijöitä valitaan sekä millaisia toimitiloja seurakunnalla on. On tärkeää, että luottamushenkilöt, työntekijät ja vapaaehtoiset saavat koulutusta saavutettavuudesta.

Kun suunnitellaan ja toteutetaan seurakunnan saavutettavuutta, hyviä yhteistyökumppaneita ovat paikalliset vammaisneuvostot ja -järjestöt.

On hyvä, että seurakuntaan nimetään vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on viedä eteenpäin seurakunnan saavutettavuutta.

3.1.2 Koulutus

Saavutettavuuden täytyy sisältyä kaikkien kirkon työntekijöiden koulutukseen. Koulutuksessa on tärkeää tiedon jakaminen, käytännön osaaminen ja asenteisiin vaikuttaminen. Tieto auttaa havaitsemaan esteitä ja löytämään ratkaisuja.

Seurakunta voi järjestää koulutuksen saavutettavuudesta yhtä aikaa työntekijöille, luottamushenkilöille ja seurakuntalaisille, jotka osallistuvat vapaaehtoistyöhön.

Kirkon työntekijöille täytyy järjestää tarpeen mukaan koulutusta, jossa kerrotaan kotisivujen esteettömyydestä, selkotekstien kirjoittamisesta sekä selkokielisestä vuorovaikutuksesta.

3.1.3 Voimavarat ja yhteistyö

Kirkon tärkein voimavara ovat ihmiset. Tämä tarkoittaa kaikkien seurakuntalaisten ja työntekijöiden yhteistä toimintaa, jotta seurakunnan saavutettavuus lisääntyy.

Yhteistyö paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa on tärkeää. Seurakuntalaiset ovat myös kuntalaisia ja monien yhdistysten jäseniä. Paikalliset yhdistykset, vammaisneuvostot, kunta ja kaupunki ovat hyviä yhteistyökumppaneita.

3.1.4 Me-asenne

Usko Jumalaan vaatii, että kohtelemme toisiamme yhdenvertaisina ihmisinä. Saavutettavaa seurakuntaa teemme aina yhdessä, minä ja sinä.

3.2. Toimenpide-esitykset seurakunnille

3.2.1 Saavutettavuusajattelu seurakunnassa

Saavutettavuus seurakunnan toimintasuunnitelmassa

Seurakunta määrittelee toimintasuunnitelmassaan, että tavoitteena on luoda kaikille jäsenille saavutettava kotiseurakunta. Seurakunnan täytyy ottaa huomioon sekä toiminta että toimintaa tukevat palvelut, jotta tavoite toteutuu.

Talous- ja toimintasuunnitelmassa asetetaan joka vuosi saavutettavuustavoitteet, joita voidaan arvioida ja mitata.

Esteettömyyskartoituksessa voi tulla esille ongelmia, jotka täytyy korjata. Näiden ongelmien korjaaminen on mukana taloussuunnitelmassa.

Teologia eli kirkon sanoma seurakunnan toiminnassa

Työntekijät, luottamushenkilöt ja seurakuntalaiset keskustelevat kirkon sanomasta. Seurakunnan kaikki toiminta perustuu kirkon sanomaan.

Talous- ja toimintasuunnittelun saavutettavuustavoite

Seurakunnan työalat laativat talous- ja toimintasuunnitelmaan sellaisen saavutettavuustavoitteen, jota voi arvioida toimintakertomuksessa.

Saavutettavuusasiantuntijat

Seurakuntaan valitaan kaksi henkilöä, joiden tehtävänä on edistää seurakunnan saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Heidät koulutetaan antamaan tietoa aiheesta muille työntekijöille, luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille.

Saavutettavuuden kokeilukohteet

Seurakunnassa valitaan kokeilukohde, jossa saavutettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoite on, että tämä kohde toimii esimerkkeinä alueen muille toimipisteille ja seurakunnille. Kokeilukohteessa pyritään parantamaan saavutettavuutta sen kaikilla osa-alueilla.

3.2.2 Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys

Esteettömyyskartoitukset

Seurakunta toteuttaa esteettömyyskartoituksen. Tilojen ja ympäristön toimivuuden arvioinnissa yhteistyö paikallisen vammaisneuvoston ja vammaisjärjestöjen kanssa on tärkeää. Lisätietoja esteettömyyskartoituksesta saa esimerkiksi Invalidiliitosta.

Saavutettava kirkkotila

Seurakunta tekee kirkkotilasta saavutettavan ja esteettömän. Seurakunta voi kertoa kirkon esteettömyydestä verkkosivuilla. Erityisesti esteettömyys tulisi ottaa huomioon vanhoissa ja arvokkaissa kirkkorakennuksissa.

3.2.3 Verkkoviestintä

Seurakuntien kotisivujen saavutettavuuden kehittäminen

On tärkeää, että seurakunnan kotisivut aukeavat erilaisilla päätelaitteilla ja selaimilla. Seurakunnan on hyvä lisätä kotisivuilleen myös selkokieliä osioita. Seurakunnan kotisivuilla tulee olla tiedot työntekijöistä, jotka osaavat viittoä.

3.2.4 Seurakunnan yhteistyötä paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa

Seurakunta tekee yhteistyötä paikallisten vammaisyhdistysten ja vammaisneuvoston kanssa. Niiden asiantuntemus on tärkeää, kun seurakunta tekee toiminnastaan entistä saavutettavampaa. Seurakunta voi esimerkiksi kutsua liikkumisesteisiä, näkövammaisia tai kuurosokeita seurakuntalaisia tutustumaan seurakunnan tiloihin. Näin seurakunta saa heiltä arvokasta palautetta tilojen esteettömyydestä.

3.2.5 Tasa-arvoinen työntekijöiden valinta

Seurakunta voi työllistää vammaisia ja muita vaikeasti työllistyviä sekä kutsua heitä vapaaehtoistehtäviin. Seurakunnan täytyy omalla toiminnallaan edistää heidän työllistymistään. Seurakunta voi käyttää tukena myös työllistämistä tukevia työhallinnon toimenpiteitä.

3.2.6 Seurakunnan toiminta

Messun ja saarnan saavutettavuus

Messussa voi ottaa erityiskohteeksi yhden saavutettavuuden osa-alueen. Esimerkiksi seurakunta voi päättää, että saarna on aina ymmärrettävää kieltä. Seurakunnassa toteutetaan myös selkokieliä saarnoja. Induktiosilmukan ja mikrofoniin käyttö kuuluvat jokaisen työntekijän osaamiseen.

Materiaalit ja esitteet

Seurakunta tekee selkokieliä esitteet kirkkorakennuksesta, seurakunnasta ja toiminnasta. Niitä jaetaan seurakuntalaisille ja julkaistaan myös seurakunnan verkkosivuilla.

Viittomakielisten toimitusten kehittäminen

Kirkossa on viittomakielen taitoisia työntekijöitä. He jakavat jumalanpalveluksiin ja toimituksiin liittyvää osaamista eteenpäin.

Seurakuntalaisten hyvä ja oikea erityiskohtelu juhlapyhinä

Seurakunta kehittää juhlapyhiksi toimintamuotoja, joiden toteutuksessa otetaan erityisesti huomioon esimerkiksi vammaisia, toimintaesteisiä tai mielenterveyskuntoutujia.

3.3 Toimenpide-esitykset hiippakunnille

3.3.1 Saavutettavuusajattelu hiippakunnan koulutuksessa

Saavutettavuusajattelu on mukana kaikessa koulutuksessa, jota hiippakunta tekee. Lisäksi hiippakunta voi järjestää erityiskoulutusta jostakin saavutettavuuteen liittyvästä asiasta.

3.3.2 Saavutettavuusohjelmat seurakuntiin

Hiippakunnat tukevat seurakuntia siinä, että joka vuosi 2–3 seurakuntaa hiippakunnan alueella tekee saavutettavuusohjelman.

3.3.3 Saavutettavuus piispantarkastuksen osana

Piispantarkastuksessa seurataan, miten seurakunnan saavutettavuus on edistynyt.

3.4 Toimenpide-esitykset Kirkkohallitukselle

3.4.1 Saavutettavuusohjelman seuranta

Kirkon vammaistyön neuvottelukunta seuraa saavutettavuusohjelman toteutumista.

3.4.2 Saavutettavuuskoulutus

Seurakuntien tulee toimia niin, että saavutettavuus on toiminnan perusta ja pysyvä toimintatapa. Yhteistyössä Kirkon koulutuskeskuksen ja eri vammaisjärjestöjen kanssa laaditaan koulutusaineisto. Siinä käsitellään saavutettavuuden eri osa-alueita. Koulutusta varten tehdään koulutusmateriaali, johon liittyy kouluttaja-aineisto.

Hiippakunnat voivat tarpeen mukaan järjestää myös kouluttaja-koulutuksia yhteistyössä Kirkkohallituksen kanssa.

3.4.3 Evl.fi -sivuston selkosivujen, viittomakielisten sivujen ja sakasti.evl.fi -sivuston saavutettavuussivujen ylläpito ja kehittäminen

Näiden verkkosivujen ylläpito ja kehittäminen tukevat voimakkaasti saavutettavuutta.

3.4.4 Saavutettavuus Kirkkohallituksen toiminnassa

Saavutettavuus on toimintaperiaatteena kaikessa Kirkkohallituksen toiminnassa.

3.4.5 Saavutettavuustunnus seurakunnille

Kirkon ympäristödiplomin pohjalta tai sen osaksi kehitetään toimintamalli, joka tukee saavutettavuutta seurakunnissa.

Lisätietoa saavutettavuudesta

Lisätietoja saavutettavuudesta saat
www.sakasti.evl.fi/saavutettavuus -sivuilta.

Voit lukea saavutettavuudesta myös järjestöjen
ja alan toimijoiden sivuilta:

Helsinki kaikille

www.hel.fi/helsinkikaikille

Invalidiliiton esteettömyyssivut

www.esteeton.fi

Kehitysvammaisten tukiliitto

www.kvtl.fi

Kulttuuria kaikille

www.kulttuuriakaikille.info

Kuurojen Liitto

www.kl-deaf.fi

Kuuloliitto

www.kuuloliitto.fi

Kynnys

www.kynnys.fi

Näkövammaisten Keskusliitto

www.nkl.fi

Selkokeskus

www.selkokeskus.fi

Muistiinpanoja

Saavutettavuudella tarkoitetaan jokaisen mahdollisuutta osallistua tasa-arvoisesti yhteiseen toimintaan.

Tämä kirkon saavutettavuusohjelma perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen. Se nousee evankeliumista eli kirkon sanomasta. Ohjelma sisältää käytännön ohjeita, miten saavutettavuus on mahdollista toteuttaa kirkon toiminnassa.

Saavutettavaa seurakuntaa teemme aina yhdessä, minä ja sinä.

SUOMEN[†]
EV.LUT.
KIRKKO

ISBN 978-951-789-392-3 (nid.)
ISBN 978-951-789-393-0 (PDF)
ISBN 978-951-789-394-7 (HTML)

Suomen ev.-lut. kirkon Kirkko-
hallituksen julkaisuja 2012:3
ISSN 1237-279X